

1

2

Dům U Voříkovských a jeho otevřené dveře

V červnu tohoto roku byla dokončena dva roky trvající vzorová památková obnova rozlehlého domu zvaného U Voříkovských v Liliové ulici na Starém Městě v Praze. Završilo se tak mnohaleté úsilí Národního památkového ústavu o záchranu zajímavé historické stavby, její společenské zhodnocení i dlouhodobé využití; od podzimu bude sloužit jako pracoviště odborné sekce generálního ředitelství Národního památkového ústavu.

Sředověký vývoj

Staroměstský dům čp. 219/5, nazývaný v umělecko-historické literatuře U Voříkovských, zaujímá velkou parcelu na nároží ulic Liliová a Zlatá. Místo bylo v raném středověku frekventovanou komunikací – vedla tudy jedna z větví důležité cesty od brodu u kostela sv. Valentina k Vyšehradu. Při ní stála již před lokací Prahy románská rotunda sv. Vavřince, doplněná následně o templářskou komendu. Kolem nich se soustředily velmožské dvorce, jedním z nich byl zřejmě i předchůdce našeho domu. Později byl význam zdejší lokality ještě potvrzen založením kláštera dominikánek a zahájením stavby konventu a gotického kostela sv. Anny na místě rotundy sv. Vavřince.

V té době stál v severozápadní části půdorysu dnešního objektu menší dům s kamenným přízemím, který v roce 1329 jeho majitelka, Perchta z Dubé, odkázala dominikánkám z protějšího, rozestavěného kláštera. Sestry dům zřejmě rychle přebudovaly

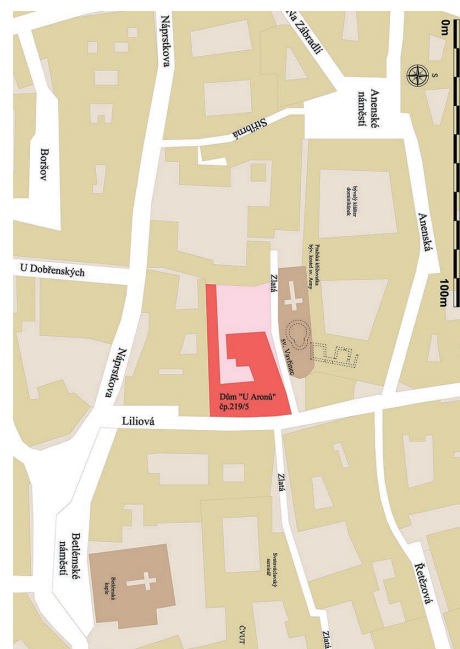
a v novém patře z cihelného zdiva zřídily prostorný sál, který byl nejspíše dřevěným můstkem spojen s dosud dochovaným (dnes zazděným) portálem v jižní stěně kostela sv. Anny. Dominikánky dům prodaly na počátku 15. století, kdy se pro ně po dostavbě kláštera stal nadbytečným.

Na místě severního křídla dnešního domu mezitím postupně vznikaly další reprezentativní gotické domy se sály s křby a rozměrnými okny. Během průzkumů, které předcházely a doprovázely obnovu, se našla i rozměrná místnost s roubenou výděvou, zlepšující komfort bydlení. Jednotlivé původně samostatné objekty lze dodnes odlišit podle použitých rozdílných stavebních materiálů, různých tvarů oken a zejména ne stejné úrovně podlaží.

Novověký rozkvět

Po husitských válkách upadla sláva dominikánského kláštera a také význam parcel v jeho sousedství rapidně poklesl. Dříve honosné domy sloužily kromě běžného městského bydlení také výrobě – v domech vznikaly komory, kvelby či černé kuchyně a ve dvorech dílny. V místě jižního křídla našeho domu vyrostl v této době pivovar. Prosperující pivovárské podnikání majitelů pak bylo doprovázeno rozšiřováním domu; starší stavby byly slučovány do většího celku a na dosud volných plochách rostly nové. Členitý organismus domu byl propojován chodbami a pavlačemi.

Vysokou úroveň bydlení majitelů domu dokládá zejména nárožní část dnešní stavby, opatřená na počátku 17. století novým krovem s pozoruhodnou obytnou vestavbou s malovanými trámovými záklopovými stro-

3

Obr. 1. Praha 1, dům U Voříkovských č. 219/5, nároží domu po ukončení obnovy. Foto: Josef Slaviček, 2017.

Obr. 2. Praha 1, dům U Voříkovských č. 219/5, reprezentativní barokní sál v patře. Foto: Josef Slaviček, 2017.

Obr. 3. Okolí domu U Voříkovských v pražské anenské čtvrti. Kresba: Lucie Beránková, 2017.

4

5

Obr. 4. Praha 1, dům U Voříkovských č. 219/5, budoucí badatelna knihovny NPÚ v jižním křídle domu. Foto: Josef Slavíček, 2017.

Obr. 5. O den otevřených dveří byl enormní zájem. Fronta 28. července před hlavním vstupem do domu U Voříkovských. Foto: Jana Tichá, 2017.

py. Nástavba se dochovala pod novějšími vrstvami a při obnově byla odhalena a zdokumentována.

Druhým „zlatým věkem“ domu se stalo 18. století, kdy byl prestižním sídlem významného pražského rodu Voříkovských. Při barokní přestavbě domu vznikly v patře východního a severního křídla luxusní obytné a reprezentativní místnosti s malovanými trámovými stropy. Nedlouho poté přibýly omítané stropy s malbami a štukovou výzdobou či nástěnné malby s oblíbenými barokními a rokokovými motivy. Upraveny byly také krovy, které doplnil jeřáb s výsuvným ramenem a kladkou pro lano s hákem, to vše kvůli skladování zboží a obilí pro výrobu piva. V této době totiž vrcholila i produkce zdejšího pivovaru – v první polovině 18. století se v něm vařilo více než 110 000 litrů hořkého a kolem 40 000 litrů světlého piva ročně.

19. století přineslo domu U Voříkovských proměnu průčelí do Liliové ulice v historizujícím stylu i postupný zánik pivovarnického provozu. Jižní křídlo bylo postupně upravováno na nájemní byty, obchody a sklady. Po vzniku Československé republiky přeměnil nový majitel většinu původně obytných místností na kanceláře, v přízemí pak zřídil drobné řemeslnické provozovny. Po roce 1948 přešel dům pod správu státu. V suterénu a přízemí vznikly úložné prostory Státní knihovny a v horních podlažích byty pro zaměstnance. O cenný historický dům nikdo řádně nepečoval a památku poškozovaly také utilitární úpravy.

Den otevřených dveří domu U Voříkovských

Národní památkový ústav převzal péči o dům v roce 2005 a po přípravě projektu zahájil na jaře 2015 komplexní obnovu a adaptaci památky, na niž získal od Ministerstva kultury ČR příspěvek 148 milionů Kč. Samotné obnově předcházela řada průzkumů, jejichž výsledky se promítly do obnovy a budoucího využití domu; byly zachovány památkové a estetické hodnoty i specifické rysy stavby, kulturní památky. V interiéru se tak „dům od domu“ mění výšky podlah i jejich materiály, liší se dveřní křídla zavěšená v nejrůznějších kamenných ostěních či ozdobných dřevěných zárubních, různé jsou klenby či provedení stropů. S respektem k různým vrstvám této pestré skladby byly v některých místnostech odhaleny a restaurovány některé z nalezených architektonických či uměleckých prvků; jiné byly po průzkumu a dokumentaci opět zakryty.

Obnova domu byla dokončena v červnu 2017 a před vybavením interiéru nábytkem a přestěhováním pracovníků se otevřela možnost zpřístupnit prostory domu a seznámit odbornou i laickou veřejnost se zajímavou historií domu a jeho vývojem; v pátek 28. července se konal den otevřených dveří s komentovanými prohlídkami, během nichž dům navštívila zhruba tisícovka lidí – dalších několik stovek zájemců o prohlídku muselo být s ohledem na kapacitu domu odmítnuto. V průběhu podzimu 2017 však budou dveře domu U Voříkovských otevřeny při několika dalších příležitostech. Po zprovoznění domu jako pracoviště bude veřejnost srdečně zvána do přednáškových a edukačních prostor v přízemí východního křídla při Liliové ulici a do badatelské knihovny Národního památkového ústavu v jižním křídle. Poznatkům o vývoji domu a jeho obnově pak bude věnována samostatná publikace.

Příspěvek vznikl z využitím podkladů Jana Beránka, Jana Sommera a dalších, kterým autorka děkuje za ochotu a spolupráci.

Jana TICHÁ

7. výjezdní zasedání archeologů NPÚ

Již tradiční, 7. výjezdní zasedání archeologů proběhlo v termínu od 28. 4. do 29. 4. 2016. Tentokrát se konalo v nově opraveném hospitalu v Kuksu. Celé jednání zahájil Mgr. Martin Tomášek, Ph.D., který přivítal všechny zúčastněné a následně je seznámil se základními body programu. Setkání se bohužel nezúčastnila tak jako v minulých letech generální ředitelka NPÚ Ing. arch. Naděžda Goryczková.

Prvním řešeným tématem byl *Program vědy a výzkumu ve vztahu k oboru archeologie* (dále VaV). PhDr. Jaroslav Podliska, Ph.D., představil vývoj VaV v roce 2015, kdy se do projektu zapojilo 50 osob z 9 pracovišť. Diskutovalo se o vzrůstajícím zájmu o projekt, nárůstu zapojení interních i externích pracovníků a z toho vyplývající větší finanční podpoře projektů DKRVO. Pro rok 2016 tvoří řešitelský cíl 58 osob z Národního památkového ústavu a 38 externistů. Dále se projednávala koncepce a cíle DKRVO. Martin Tomášek vyzval k tvorbě obecných metodik (např. archeologický etický kodex či pravidla a požadavky na terénní výzkum).

Dalším bodem jednání byl *Program podpory archeologických výzkumů v NPÚ a Program podpory záchranných archeologických výzkumů*. Mgr. Pavla Popelářová shrnula čerpání finančních prostředků na realizaci archeologických výzkumů za rok 2015, kdy bylo možné využívat prostředky ze dvou dotačních programů. Zástupci jednotlivých regionálních pracovišť se vyjadřovali k výzkumům, u kterých čerpali finance z podpor. Poté Pavla Popelářová zmínila, že lze od roku 2016 nově čerpat finanční prostředky pro akce na objektech ve správě NPÚ. Další novinkou byla možnost využít finance kromě služeb pro NPÚ i na materiál a cestovné.

Posledním čtvrtletním tématem k diskusi byla realizace *Státního archeologického seznamu* (dále SAS). Prom. mat. Jelena Ambrožová stručně shrnula přehled dosažených výsledků a současných problémů se SASem. Aplikace má dvě propojené části – databázovou a grafickou. Editace stávajících a vytváření nových polygonů území s archeologickými nálezy (dále UAN) v mapovém okně je připravená k testování, přičemž jsou v databázové části zatím funkční jen některé záložky. Stále se řeší integrace Památkového katalogu. Výsledkem toho by mělo být automatické plnění záložky karty SAS Ochrana. Z výše uvedených důvodů také v záložce Komponenty zatím není možné vytvořit vazbu na definiční a přírůstkové body, potažmo na prvky Památkového katalogu a GIS NPÚ.

V řešení také zůstává provázání jednotlivých UAN s dokumentací v MIS, především na nedávno migrované fotografie či plánky z databáze Obrazové dokumentace archeologických nálezů (ODAN) do MIS. Současně dodavatel řeší aplikaci umožňující vkládání nových